

CONSIDERAȚII ASUPRA STRUCTURII ANTROPOLOGICE A POPULAȚIEI DESCOPERITE ÎN NECROPOLA MEDIEVALĂ DE LA STREISÎNGEORGII

IOANA POPOVICI, M. ADAM

Observații antropologice. Săpăturile arheologice de la Streisîngeorgiu au scos la iveală 114 morminte în cimitirul din preajma bisericii, cimitir estimat la peste 1 000 de morminte pentru durata de timp cuprinsă între secolele XI și XVIII.

Datorită condițiilor nefavorabile de sol, din cele 114 morminte descoperite au fost recuperate pentru studiu doar 44 schelete (38,6%), eșalonate pe mai multe generații. Acestea nu pot fi considerate reprezentative pentru populația așezării de-a lungul timpului și nici măcar a cimitirului. Totuși, analiza antropologică a scheletelor a dat unele rezultate pe care le considerăm interesante, cu tot caracterul lor limitat. Studiarea caracteristicilor biologice specifice a permis estimarea vârstei și sexului (la adulți): 17 bărbați, 16 femei, 8 copii și 3 adulți de sex incert, analiza biometrică efectuându-se doar pe un număr restrâns de subiecți (Tabel I).

Prezentăm rezultatele analizei antropologice a scheletelor în ordinea indicativelor date de autorul descoperirii necropolei:

M₁. Fragment din femurul unui copil de 4–6 ani, datat la sfîrșitul sec. XVIII.

M₃. Fragmente de coastă și radius, copil sub 4 ani, datat la sfîrșitul sec. XVIII.

M₁₆. Calotă craniană incompletă a unui individ de cca 50 de ani, probabil bărbat, datat sec. XI–XII. Craniul de dimensiuni mijlocii estimat mezodolicocran, de formă ovoidală cu occipital cu indice de curbura marcat, în formă de coc.

M₁₇. Craniu fără mandibulă; a aparținut unei femei în vîrstă de 40–45 de ani, cu calota sfenoidă, moderat lungă și lată, incipient brahierană, hipsicrană, cu frunte lată, rotundă, eurimetopă, slab reliefată, parietal bombat, occipital ușor rotunjit. Fața, deformată prin edentația totală a maxilarului superior, este moderat joasă, îngustă, mezoprosopă, cu malare ușor frontalizate, dar proeminente și arcade zigomatice comprimate.

Nasul, de dimensiuni medii, către nări este incipient camaerhin, cu oase nazale de tip europoid dar și cu o oarecare aplatizare. Apertura piriformă este de tip antropin, torusul palatin este slab marcat. Craniul prezintă asemănări cu **M₆** Cuhea (sec. XIV) și cu **M₁₀** Strei (sec. XVII–XVIII) cu diferențe marcate la nivelul feței, mai îngustă la **M₁₇**. Prezintă afinități cu tipul neodanubian, varianta mediteraniană, frecventă în Europa Centrală și de Est (Coon, 1959).

M₁₈. Scheletul, datat cu o monedă 1625, a aparținut unei femei de 25–30 de ani. Din craniu s-au păstrat calota și maxilarul superior drept cu orbita respectivă.

Craniul este ovoid, moderat lung și lat, înalt, dolico-mezocran, hipsicran, incipient acrocran. Fruntea este moderat îngustă, în raport cu craniul, stenometopă, cu relief slab, iar occipitalul este bombat în formă de coc, cu indice de curbura marcat. Fața îngustă, malare gracile, orbită oval-trapezoidală, nasul scurt și lat, ușor aplatizat la rădăcină. Fragment de mandibulă gracilă, joasă, cu **M₂** pierdut în timpul vieții, probabil în urma unei infecții. În afară de craniu, s-au păstrat oasele bazinului de tip feminin, bine sexualizat, 11 vertebre cu modificări degenerative incipiente, femurul și oasele antebrațului foarte gracile. Talia calculată (metoda Manouvrier) este de 154,5 cm. Asemănare cu **M₃** Strei (sec. XVI), a cărui calotă este însă mai joasă.

M₂₄. Din scheletul unui bărbat adult (30–40 de ani, datat în sec. XII), s-a păstrat doar calota craniană ovoidă, lungă, moderat lată, dolico-mezomorfă, orto-tapeinocrană cu frunte dreaptă, îngustă, ortostenometopă cu relief moderat. Occipitalul are curbura marcată, apofizele mastoide sînt dezvoltate. Fața, estimată îngustă, mai ales în

raport cu calota. Asemănare cu **M₂** Strei (sec. XV–XVI) și **M₁₆** Cuhea (sec. XIV).

M₂₆. Cîteva resturi osoase, puțin semnificative ale unui bărbat adult căruia i s-a putut totuși calcula talia la 166,8 cm.

M₂₇. Fragmente de calotă (lungă, cu frunte bombată moderat reliefată, și occipital arcuit) și din membrele inferioare ale unui bărbat de cca 30 de ani, datat în sec. XVII–XVIII.

M₅₆. Fragment din calota unui copil de 5–7 ani, datînd din sec. XI–XII.

M₅₇. Scheletul a aparținut unui bărbat de aproximativ 30–35 de ani. Datat în prima jumătate a sec. XII. Craniul, deformat în strat, are o calotă elipsoid-ovoidă, foarte lungă, îngustă, înaltă. Ținînd seama de deformarea care exagerează unele dimensiuni, craniul a fost estimat totuși ca: hiperdolicocran-ortocran-acrocran cu arcurile frontal și parietal lungi. Fruntea este moderat lată, eurimoto-metopă cu relief moderat și occipitalul bombat, cu indice de curbura foarte puternic. Fața, cu slab prognatism alveolar este moderat înaltă și lată, cu malare destul de proeminente, slab frontalizate, fose craniene mijlocii. Nasul este lung, mijlociu-lat, mezin- ușor aplatizat la rădăcină. Orbitale de dimensiuni mijlocii-mezoconche — sînt ovale. Mandibula este înaltă, robustă, cu gonioane în plan cu ramura și menton rotunjit. Dentiția este puternică, în bună stare, cu excepția lui **M₁** drept, care prezintă o carie profundă cu perforarea bolții palatine (granulom). Scheletul este reprezentat printr-un femur platimer, relativ gracil (în raport cu craniul).

M₆₀. Calotă lungă deformată, estimat brahierană, a aparținut probabil unei femei mature.

M₆₃. Calotă lungă, mijlocie, joasă, dolico-mezocrană, camecrană, tapeinocrană, cu frunte joasă și occipital bombat datînd din sec. XVI. A aparținut unei femei în vîrstă de aprox. 50 de ani.

M₆₄. Copil de cca 4 ani, datat în sec. XII.

M₆₅. Femeie tină, 20–25 ani. Calotă ovoidă, deformată, de dimensiuni mici, mezobrahierană. Malare gracile, orbite rotunjite, incipient hipsiconce. Mandibula gracilă. Dentiția în perfectă stare. Talie supramijlocie — 163,3 cm.

M₆₆. Copil în jurul vârstei de 1 an, datînd din sec. XVI.

M₆₇. Bărbat matur de aprox. 50 de ani. Calotă deformată, lungă, mijlocie îngustă, dolico-crană, cu frunte lată, dreaptă (ortometopă). Relativ robust.

M₆₈. Fragmente din membrele inferioare ale unui bărbat adult.

M₇₁. Bărbat adult de talie mijlocie, 163,5 cm.

M₇₂. Fragmente de tibie, posibil de femeie, de vîrstă incertă.

M₇₃. Fragmente neidentificabile.

M₇₄. Schelet fragmentat; a aparținut unui bărbat în vîrstă de 50–60 de ani. Calotă ovoidă de dimensiuni mijlocii, mezo-orto-tapeinocrană. Frunte lată — eurimetopă, occipital ușor rotunjit.

M₇₅. Bărbat adult de 30–35 de ani. Calotă lungă, moderat lată și înaltă, frunte lată; dolico-orto-hipsicran, metrio-acrocran, eurimetop, orto-came-metop, occipital slab arcuit. Față îngustă, joasă, eurimezen, mesoprosop (incipient), nas scurt, îngust-camerin, orbite înalte, înguste, mezoconche. Talie mijlocie estimată după membrele superioare la 163,4 cm.

M₇₆. Bărbat matur, peste 50 de ani. Calotă ovoid-elipsoidă, lungă, moderat îngustă, dolico-crană. Frunte lată-eurimetopă cu relief moderat. Din masivul facial s-a păstrat mandibula oval ascuțită, parțial edentată.

M₇₇. Fragmente din membrele inferioare ale unei femei adulte.

M₇₈. Fragment din scheletul unui individ adult de sex incert. Talie estimată la 157,2 cm (bărbat), 155,2 cm (femeie).

M₇₉. Calotă deformată, estimat brahierană. A aparținut probabil unei femei adulte.

M₈₀. Copil sub 4 ani.

M₈₁. Craniu și schelet fragmentat; a aparținut unei femei adulte. Calota lată cu occipital bombat. Din față s-au păstrat orbitele înalte-ovale înguste și mandibula (fragment) cu menton ascuțit, proeminent. Talie 159 cm.

M₈₂. Fragmente din calota alungită a unui adult tânăr.

M₈₅. Femeie tânără, în jur de 20 de ani, gracilă, calotă deformată, ovoidă, lungă, cu frunte joasă. Dată probabil în sec. XI—XII.

M₈₆. Fragmente din calotă și mandibula unui schelet de bărbat tânăr.

M₈₇. Membrurele superioare și femurul unui bărbat de vîrstă incertă, cu talie înaltă de 170 cm.

M₈₈. Copil de cca 7 ani.

M₉₃. Calota de lățime moderată, cu occipital în formă de coc, a unui bărbat matur (45—50 de ani). Datat la sfîrșitul secolului al XIII-lea.

M₉₄. Bărbat de 35—40 de ani, cu calotă elipsoid-birsoidă, moderat lungă, îngustă, joasă, cu frunte mijlocie, cu relief marcat și occipital bombat; dolicoorto-metricran, euri-orto-metop, față îngustă, mijlociu joasă, nas și orbite mijlocii, mezen-mesoprosop, camerin, cameconce, cu apertură piriformă antropină și fose canine medii. Lipsește scheletul postcranian. Dată probabil în sec. XIII—XIV.

M₉₅. Fragmente craniane; o parte din calotă unui adult tânăr, probabil femeie. Dată probabil în sec. XII.

M₉₆. Calotă craniană a unei femei adulte, dolicooidă, cu frunte dreaptă lată și occipital bombat.

M₉₇. Fragment de calotă de femeie de peste 40 de ani, cu frunte moderat lată și relief glabellar slab.

M₉₉. A aparținut unui bărbat adult (35—40 ani), datat în sec. XIV—XV. Craniul puternic deformat, estimat mezocran, frunte dreaptă, malare intermediare, orbite înalte, fose canine moderate. Mandibula cu gonioane răsfrînte și menton lat proeminent.

M₁₀₀. Calotă deformată, probabil brahierană, cu occipital aplatizat, cu frunte lată și relief puternic. Mandibulă gracilă, cu gonioane ușor răsfrînte, aparținând unui bărbat mort în jurul vîrstei de 30 de ani.

M₁₀₃. Femeie de 35—40 de ani, cu calotă ovoidă, lungă, moderat îngustă, dolicoerană, orto-metricrană, cu frunte dreaptă, slab reliefată și occipital marcat. Față îngustă, cu orbite rectangulare. Datează din secolele XIV—XV.

M₁₀₄. Dată sec. XV—XVI. Scheletul foarte gracil al unei femei în jur de 35 de ani, cu calotă de dimensiuni medii, mezocrană, cu frunte dreaptă metrimetopă cu relief moderat. Fața scundă, cu nas scurt și lat, hipercamerin, cu apertură piriformă în fosă, orbite joase, mesoconce. Talia calculată la 144,0 cm. Dată în secolele XV—XVI.

M₁₀₈. Femeie de 30—40 de ani, cu calotă scurtă, mijlociu îngustă, joasă, frunte moderată, mezobrahierană, orto-tapeinocrană, ortometrimetopă, occipital marcat. Fața joasă, cu nas hipercamerin, orbite mezoconce.

Caracterizarea antropologică. Forma generală a craniului este ovoidă, lungă, îngustă, mezodolicoerană, de înălțime variabilă, ortocrană la bărbați și orthipsierană

la femei; cu frunte de dimensiuni și relief moderat și occipital bine rotunjit cu indici de curbura mai variabili în grupa masculină. Fața ovală, de înălțime mijlocie la bărbați, mezen-mezoprosopă, este ceva mai lată la femei, euri-en-riprosopă, cu nas de dimensiuni medii în grupa masculină și mai lat în cea feminină, cu o rădăcină nazală și profil de tip eurofoid.

Orbitele ovale, mai joase la bărbați, au indici ce se înscriu în grupa mezoconce la ambele sexe. Statura este mijlocie. Dimorfismul sexual manifestat la unele caractere cu semnificație funcțională (indice pilastric forte la bărbați) poate sugera o activitate fizică diferențiată.

Sintetizînd datele obținute, constatăm că deși diferiți ca dată, subiecții prezintă caracteristici comune: talie mijlocie, calotă ovoidă-dolicoomezocrană, cu occipital bombat și față îngustă, mijlociu joasă, orbite moderate și nas incipient larg, trăsături care amintesc variante sud și central-est-europene ale tipului mediteranoid. Excepție face doar craniul M₅₇, la care lungimi mai mari ale calotei și mai ales ale feței îl apropie metric de unele crani mai tîrzii din aceeași regiune — necropola de la Strei. De altfel caracteristicile craniane ale eșantionului de la Streisengeorgiu se întîlnesc cu mare frecvență și în alte serii studiate de noi în Transilvania: Sîntion, jud. Bihor; Cuhea, jud. Maramureș și Giulești, jud. Maramureș (în prima etapă de locuire) — și mai ales la Strei, unde persistă pînă în secolele XVII—XVIII. După informațiile date de Dr. I. Roth (Cluj-Napoca), în 7 cimitire transilvănene, aparținînd secolelor III—X, predomină elemente dolicoomezomorfe, gracile, alături de Cromagnoizi, ceretătorul considerîndu-le tipuri de bază ale populațiilor vechi autohtone. Pentru un eșantion atît de mic și dispersat în timp, ca cel de la Streisengeorgiu, este surprinzătoare asemănarea din punct de vedere tipologic a subiecților ca și variația intergrupală mică a unor caractere, inclusiv a acelor care sînt supuse transformărilor microevolutive (secular tends), ca: lungimea și lățimea craniului, lățimea feței, talia etc. Raportate la un număr mai mare de subiecți, homogenitatea ar putea avea și unele implicații etnoistorice, dar cazul concret al eșantionului nu ne permite generalizări. Căci ce rămîne este gradul de asemănare al craniilor atît între ele cît și cu alte serii studiate în regiune (atît anterioare cît și posterioare ca dată), eșantionul integrîndu-se astfel structural fenotipic în complexul dolicoomezomorf, frecvent întîlnit în seriile transilvănene încă de la începutul evului mediu, pînă în feudalismul tîrziu.

ABSTRACT

Owing to the fact that the skeletons were badly preserved in the soil, the present series represents only 38,6% of the number of skeletons discovered at Streisengeorgiu in a cemetery (where the dead were buried) for 7 centuries.

The studied example consists of 17 men, 16 women, 8 children and 3 adults of uncertain sex — but only a part of them was analysed metrically. The studied series is characterised by typological homogeneity; mesodolico-morph, of average height — the men had rather narrow faces, the women were generally more brachymorph. These peculiar features were the same in the course of centuries and a similar anthropological structure is characteristic of the area, ever since the beginning of the Middle Age down to the 18th century.

PRINCIPALELE CARACTERISTICI METRICE ALE SCHELETELOR

Indic.	Vîrsta	Datare	Sex																	
				1	8	17	20	9	10	12	23	26	27	28	29	30	31	45	48	
M-16	50—60 ani	sec. XI—XII	♂ HO-HO- HO																	